

Slaaplaatstellingen van Blauwe Kiekendieven *Circus cyaneus* op Schouwen-Duiveland

Rinus van 't Hof

Slaapplaatsen van Blauwe Kiekendieven *Circus cyaneus* worden al sinds 2000 geteld bij de Slikken van Bommenede-Zonnemaire en De Maire-Oosterland. Overdag worden kiekendieven ook boven hun jachtgebied bekeken. Bij dit veldonderzoek lag de nadruk op biotoopkeus, prooikeus, leeftijd en geslacht, ringen, en dode en gewonde exemplaren. Op deze wijze wil ik een algemeen beeld opbouwen van het leven van deze weinig algemene roofvogel in ons deltaland.

Veldwerk

De tellingen vonden plaats in november tot en met maart, en starten om c. 15.30 uur tot het donker wordt. De determinatie van de vogels gebeurde met telescoop en verrekijker, vanaf een positie in de buurt van de slaapplek. Er werd veel aandacht besteed aan leeftijden en geslachten.

Overdag werden Blauwe Kiekendieven opgespoord aan de hand van hun trage vleugelslag en zweefhouding laag over geaccidenteerd terrein. Als ze een prooi waarnemen, verandert de vlucht in een bliksemsnelle manoeuvre en een korte achtervolging, bedoeld ter verrassing van de prooi. Tegelijkertijd werd bij het veldwerk gelet op overwinterende Bruine Kiekendieven *Circus aeruginosus*.

De prooikeus werd bekeken aan de hand van 102 prooiresten gevonden in het veld, 42 succesvolle jachtvluchten en analyses van 127 braakballen gevonden op de slaapplaatsen.

Biotoopkeus

Geregeld werden Blauwe Kiekendieven boven de Schouwse duinen en heide- en karrevelden gezien. Vaker echter zaten ze in de polders. Daar prefereerden ze de riet- en ruigtevegetaties in de omgeving van drassige weilanden (eenderde van alle waarnemingen), en in mindere mate groenbemeste akkers, graan- en maïsstoppel en akkers waarop aardappelen of bieten hadden gestaan. Ook zag ik ze vaak boven kwelders, schorren en natuurstroken langs sloten en dijken of boven brede bermten. Jagend werden ze ook gezien boven percelen wintergraan, maar zelden boven monocultures grasland vanwege de schaarste van muizen in deze floristisch sterk verarmde gebieden.

Voedsel

Op basis van zichtwaarnemingen van prooivangsten, prooiresten en analyses van braakballen kom ik op 381 prooien uit (Tabel 1). Veldmuizen zijn in aantallen uitgedrukt een belangrijke prooi, gevolgd door spitmuizen en kleine zangvogels.

In biomassa (gewicht) zijn vooral veldmuizen, piepers (vermoedelijk vooral Graspieper *Anthus pratensis*) en spreeuwen een voedselbron van formaat.

Tabel 1. Voedselkeus van Blauwe Kiekendieven op Schouwen-Duiveland in de winters van 2000-06. *Prey choice of Hen Harriers on Schouwen-Duiveland in the winters of 2000-06, based on plucks, pellets and observations of prey captures.*

Soort <i>Species</i>	Aantal <i>Number</i>	Aandeel % <i>Proportion %</i>	Biomassa % <i>Biomass %</i>
Veldmuis <i>Microtus arvalis</i>	120	31.5	29.7
Noordse woelmuis <i>Microtus oedicanus</i>	10	2.6	2.5
Woelrat <i>Arvicola terrestris</i>	1	0.3	
Bospitsmuis <i>Sorex araneus</i>	97	25.5	6.7
Bruine rat <i>Rattus norvegicus</i>	4	1.0	7.4
Wezel <i>Mustela nivalis</i>	5	1.3	4.4
Graspieper <i>Anthus pratensis</i>	46	12.1	14.7
Oeverpieper <i>A. littoralis</i>	2	0.5	
Veldleeuwerik <i>Alauda arvensis</i>	20	5.3	8.5
Mus/vink <i>Passer/Fringilla</i>	53	13.9	7.9
Spreeuw <i>Sturnus vulgaris</i>	23	6.0	18.2

Slaapplaatsen

Zodra de zonnestralen minder worden, verlaten de Blauwe Kiekendieven hun jachtgebieden en vliegen ze naar hun slaaplocatie, waar ze over de rietvegetatie cirkelen en met elkaar bakkeleien. Ze landen plotseling tussen de rietstengels waar ze overnachten. Zodra de ochtendnevel boven de sloten hangt, verlaten de Blauwe Kiekendieven de rietvelden weer, om prooi te gaan zoeken in de kille polders.

Op de slaapplaatsen is onderscheid gemaakt naar adulte en juveniele (eerstejaars) mannen en vrouwen. Omdat de lichtomstandigheden vaak te wensen overlaten, is het niet eenvoudig volwassen vrouwen van juvenielen te onderscheiden, en zelfs niet om juveniele mannen en dito vrouwen uit elkaar te houden.

Op de slaapplaatsen waren vrouwen in de meerderheid (ongeveer evenveel adulte als juveniele), terwijl in alle jaren de mannen duidelijk minder goed waren vertegenwoordigd (vooral adulte).

Tabel 2. Aantallen (naar geslacht en leeftijd) van Blauwe Kiekendieven op de slaappleaatsen bij de Slikken van Bommenede en De Maïre in de winters van 2000/01 tot en met 2005/06. In de aangegeven tijdvakken (Nov-Dec en Jan-Mar) werd telkens één telling gehouden, soms in januari-maart een tweede (meestal maart). *Number, age and sex of Hen Harriers visiting two roost sites in the winters of 2000/01-2005/06 on Schouwen, southwestern Netherlands. In November-December and January-March a single count was made, sometimes a second in March.*

Gebied Site	Geslacht Sex	Slikken van Bommenede				De Maïre			
		Man Male	Vrouw Female	Man Male	Vrouw Female				
Leeftijd Age		Juv	Ad	Juv	Ad	Juv	Ad	Juv	Ad
2000	Nov-Dec	0	1	1	3	0	1	0	3
2001	Jan-Mar	1	1	1	3	0	1	2	1
2001	Nov-Dec	0	1	3	3	0	2	2	3
2002	Jan-Mar	1	1	3	4	1	2	2	4
2002	Nov-Dec	0	1	2	3	1	1	2	2
2003	Jan-Mar	0	2	2	3	1	1	2	2
2003	Nov-Dec	0	1	2	2	0	1	1	1
2004	Jan-Mar	1	1	2	3	0	1	2	2
2004	Nov-Dec	0	2	3	2	0	1	2	2
2005	Jan-Mar	0	3	3	3	1	1	2	2
2005	Nov-Dec	0	1	0	3	0	1	1	2
2006	Jan-Mar	1	1	2	4	0	1	1	3

Summary

van 't Hof R. 2007. Roost counts of Hen Harriers *Circus cyaneus* on Schouwen-Duiveland. De Takkeling 15: 110-113.

Wintering Hen Harriers in the southwestern Netherlands were mainly seen hunting near wet grassland fringed with rough herbage, and over saltmarshes. Monocultures of grassland were largely avoided. Food was studied by means of pellet analysis (found at roosts), prey remains found in the hunting areas and prey identified during successful hunting flights. Voles (*Microtus arvalis* and *M. oediacnemus*), shrews (*Sorex araneus*) and passerines (mostly *Anthus pratensis*, *Alauda arvensis*, finches and sparrows, and *Sturnus vulgaris*) dominated the diet (Table 1).

On the roosts, female Hen Harriers were more numerous than males in the winters of 2000/01 through 2005/06, with a slight preponderance of adult birds. Males were scarce, and the majority was in adult plumage (Table 2).

Literatuur

- Janse G. 1985. Landelijke telling Blauwe Kiekendieven. *Zêêlieven* 1(9): 54.
- Janse G. 1986. Landelijke telling slaapplaatsen Blauwe Kiekendieven. *Zêêlieven* 2(1): 17.
- Bijlsma R.G. 2005. Herkenning van roofvogels in het veld. Werkgroep Roofvogels Nederland, Wapse.
- Bijlsma R.G. 2006. Trends en broedsucces van roofvogels in Nederland in 2005. *De Takkeling* 14: 6-53.
- Génsbøl B. 2005. Roofvogels van Europa, Noord-Afrika en Midden-Oosten. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- van 't Hof R. 2006. Slaaplaatstellingen van de Blauwe Kiekendief op Schouwen-Duiveland. *Sterna* 51(1).

Adres: Esdoornstraat 15, 4306 AG Nieuwerkerk (mvthofwrn@zeelandnet.nl)

Blauwe Kiekendief, volwassen vrouwtje boven broedplaats op Terschelling, zomer 2005 (Peter de Boer). Adult female Hen Harrier at breeding site on the island of Terschelling, summer 2005.